

LEG MED LYD I BIBELSKE FORTÆLLINGER

KOLOFON

Projektet er udarbejdet af Landsnetværket af Folkekirkelige Skoletjenester, 2015

www.folkekirkensskoletjeneste.dk

Logo, forside, animationsfilm og storyboardtegninger: Jeanette Nørgård

Tryk: Glumsø Bogtrykkeri A/S

Copyright: Landsnetværket af Folkekirkelige Skoletjenester og Jeanette Nørgård

PROJEKTET ER STØTTET AF
Undervisningsministeriet

A.P. Møller og Hustru Chastine Mc-Kinney Møllers Fond til almene Formaal
LB-fonden

Jubilæumsfonden af 12.08 1973

drengen & musikken

Jonas hørte faren sætte sig på taburetten ved klaviaturet og bladde i noderne. Så skete der noget mærkeligt: Faren tændte for orglet, det vil sige den elektricitet, der drev viften, og Jonas hører, nej han mærker, hvordan omgivelserne fyldes med luft, hvordan luften strømmer ind i kancellerne. Det er som at sidde ude i naturen, i vinden, en varm vind. Jonas sidder og nyder dette sus og smældene fra registertrækkene, samtidig med at han mærker, hvordan han allerede fryser mindre og desuden slapper af, som om der er en underlig overensstemmelse mellem disse farens manipulationer med orglet og hans eget nervesystem.

Så begynder faren at spille. Johann Sebastian Bach. Haakon Hansen er overhovedet ikke i tvivl. Hvis noget kan hjælpe hans søn, må det være Johann Sebastian Bach. Og Jonas sidder inde i orgelhuset og synes, det lyder fantastisk. Som at høre musikken inde fra sig selv. Han er i musikken, han flyder på den. Hans krop bliver en pibe, og eftersom Bachs musik hænger sammen mere end nogen anden musik, føjer ting sammen, mærker Jonas, hvordan farens spil samler ham, sætter hans parterede krop sammen, og på et tidspunkt, hvor Jonas føler, som en sitren fra isse til tæer, hvordan kroppen på ny er blevet hel, og hvor musikken vælter sig specielt smukt rundt om ham, begynder han at græde, lige så stille.

Jan Kjærstad, *Forføreren*, 1993

Lydspor

Leg med lyd i bibelske fortællinger

I stort set alle danske kirker findes et orgel. Med sine mange forskellige stemmer og klange kan orglet imitere mange forskellige instrumenter og dermed spille som et helt orkester. Orglet spiller både til barnedåb, bryllup og begravelse; både til hverdag og fest. På den måde udgør orglet lydsporet til ritualer og fortællinger, der tematiserer menneskelige grundstemninger som glæde, sorg, tomhed og fylde.

I dette projekt skal eleverne udforske, hvordan orgelmusikken kan udtrykke følelser og stemninger på en anden måde end det talte sprog. Derfor kobles musikken til fem udvalgte bibelske fortællinger, som alle beskæftiger sig med grundlæggende tilværelsesspørgsmål. Eleverne kan således bruge fortællingerne om Moses, Noa, Maria, Jesus og Jonas som et spejl for deres egne tanker og erfaringer om det at være menneske.

Lydspor er inspireret af Jan Kjærstads beskrivelse af, hvordan drengen Jonas - siddende inde i faderens orgel - 'spilles hel' af Johan Sebastian Bachs musik. Orglets toner udtrykker og spejler Jonas' sorg, og samtidigt virker musikken rensende og forløsende. Animationsfilmen LYDBØLGE, som eleverne ser som indledning til forløbet, er inspireret af afsnittet om Jonas' oplevelse i orglet.

Med denne fortælling som afsæt skal eleverne arbejde med musikkens og lydenes sprog gennem leg og eksperimenter. Denne leg med lyd foregår særligt på en online lydplatform LYDMASKINEN, hvor eleverne skal vælge musik og reallyde til en af de fem bibelske fortællinger. Som afslutning lyttes der omhyggeligt til de lydspor, som eleverne har skabt.

Formål for LYDSPOR-forløbet

Eleverne skal - med en legende og eksperimenterende tilgang - undersøge følgende spørgsmål:

- Hvilke lyde kan et orgel frembringe? Hvilke forskellige stemninger kan man opleve, når man lytter til orgelmusikken?
- Hvordan bruges orgelmusikken i forbindelse med ritualer og kirkelige handlinger, der markerer vigtige begivenheder i menneskers liv?
- Hvordan knyttes orglets musik og stemninger til de grundlæggende tilværelsesspørgsmål?
- Hvilke menneskelige livssituationer, grundstemninger og grundlæggende tilværelsesspørgsmål kommer til udtryk i de bibelske fortællinger, og hvordan kan de udtrykkes i musik og lyd?

God fornøjelse med projektet!

Landsnetværket af Folkekirkelige Skoletjenester

Indholdsfortegnelse

Forord	5
Beskrivelse af projektet	8
<i>Målgruppe</i>	8
<i>Fag</i>	8
<i>Omfang</i>	8
<i>Læringsmål</i>	8
Metodisk vejledning	9
Baggrundsviden til læreren	19
Den æstetiske tilgang i LYDSPOR	20
Den kristendomsfaglige tilgang i LYDSPOR	22
Gennemgang af 5 bibelske fortællinger	26
<i>Den lamme i Kapernaum</i>	27
<i>Jonas og hvalfisken</i>	28
<i>Marias historie</i>	29
<i>Moses i sivkurven</i>	30
<i>Noas ark</i>	31
Den musikfaglige tilgang i LYDSPOR	32
<i>Johann Sebastian Bach</i>	34
<i>Mere Bach</i>	36
Litteraturliste	39

Indholdsfortegnelse   bilag

Bilag	41
Bilag 1: Genfortællinger med tegninger	42
<i>Den lamme i Kapernaum</i>	42
<i>Jonas og hvalfisken</i>	44
<i>Marias historie</i>	46
<i>Moses i sivkurven</i>	48
<i>Noas ark</i>	50
Bilag 2: Lydquiz svarark	52
Bilag 3: Storyboard klippearke	53
Bilag 4: Quiz og byt kort	56
Bilag 5: Lydsang	57
Bilag 6: Klokkesang	58
Bilag 7: LYDMASKINEN vejledning til login	59
Bilag 7: LYDMASKINEN vejledning til arbejdet	61

Beskrivelse af projektet

Målgruppe

1.- 3. klassestrin.

4. og 5. klassestrin vil også kunne få meget ud af at arbejde med LYDMASKINEN. Men kirkebesøget og arbejdet med bibelfortællingerne skal i så fald tilpasses de relevante alderstrin.

Fag

Kristendomskundskab og musik.

Nogle af forløbets aktiviteter er rent kristendomsfaglige, og andre rent musikfaglige.

Men flere af aktiviteterne - som arbejdet med filmen, mødet med orglet og arbejdet med at lave en lydfortælling på LYDMASKINEN - er relevante for begge fag.

Omfang

8-12 lektioner fordelt på begge fag.

Læringsmål

- Eleven skal have viden om orglets funktion, og om hvordan orglet anvendes i folkekirken til forskellige begivenheder og ritualer.
- Eleven skal kende til og kunne udtrykke sig om, hvordan lyd og musik kan udtrykke stemninger og følelser på en anden måde end det talte sprog.
- Eleven skal kunne udtrykke sig om menneskelige grundfølelser som sorg, angst, glæde, vrede og kærlighed, samt kende til hvordan disse grundfølelser udtrykkes i 5 centrale bibelske fortællinger.
- Eleven skal kunne vurdere og udtrykke sig om et musikstykkets stemning – blandt andet ud fra ovennævnte menneskelige grundfølelser.
- Eleven skal kunne gengive en fortælling uden ord, men udelukkende ved at kombinere musik og realllyde.
- Eleven skal kunne genkende den 3-delte liv-død-ny begyndelse struktur, som alle fortællingerne i dette forløb følger.

Metodisk vejledning

Fasebeskrivelse

- 0** Fase 0: Forberedelse for læreren
- 1** Fase 1: Introduktion med animationsfilm (1-2 lektioner)
- 2** Fase 2: Kirkebesøg (ca. 70 minutter i kirken)
- 3** Fase 3: Arbejde med de 5 bibelfortællinger (2-3 lektioner)
- 4** Fase 4: Lav en lydfortælling på IT-plattformen LYDMASKINEN (2-3 lektioner)
- 5** Fase 5: Afrunding (1-2 lektioner)

FASE 0

Forberedelse for læreren

Det er vigtigt, at kirkebesøget aftales i god tid. Kirkebesøget, hvor eleverne oplever orglet, ligger i starten af UV-forløbet. Besøget tager ca. 70 minutter.

Det er nødvendigt, at kirken har et rigtigt kirkeorgel - og ikke fx et elorgel.

Reserver om nødvendigt PC'er eller iPads både til intro-lektionen og til de sidste ca. 3 lektioner, hvor eleverne skal arbejde med LYDMASKINEN.

Tjek, at du har modtaget klassesæt af elevfoldere med tegninger til de 5 bibelfortællinger fra din lokale folkekirkelige skoletjeneste.

Tjek også at du har modtaget KODER til LYDMASKINEN, og at du kan oprette dine elever som brugere som beskrevet i bilag 7.

Introduktion

1

Animationsfilm, lydquiz & lydsang

FASE

1

FASE

1

1-2 lektioner

1 Lydbølge - en film om musik

Både projektets tematik og den gennemgående æstetiske tilgang bliver præsenteret gennem animationsfilmen LYDBØLGE (filmen varer 4 minutter). Filmen viser - via en fortælling om en dreng, der gemmer sig i en kirke og påvirkes af orglets spillet - at musik er et særligt sprog, og at musik i nogle situationer kan påvirke os stærkt.

Filmen ligger på www.lydspor.net

A Se filmen.

Tal om handlingen. Stil spørgsmål som:

- Hvordan har drengen det, da han går ind i kirken?
- Hvorfor tror I, at drengen er ked af det?
- Hvad sker der med drengen, når organisten begynder at spille?
- Hvordan har drengen det, når han går ud af kirken?
- Hvad tror I, at meningen med filmen er? Hvad vil den fortælle os?

Eleverne får et tænke-minut til følgende opgave:

Tænk tilbage på engang, du hørte noget virkelig god musik - måske endda levende musik:

Hvordan var det? Hvordan påvirkede musikken dig?

Elevernes musikoplevelser deles med sidemakkeren, omkring bordet - og/eller i plenum.

Plenumsamtale om, hvorfor musik kan påvirke vores tanker og vores humør.

B Se filmen igen.

Sig til eleverne, at de denne gang skal lægge særligt mærke til, hvor i filmen drengen bliver påvirket af musikken.

Bagefter lytter I bare til musikken i fantasidelen uden at se filmen (lydfil med filmens musik findes på www.lydspor.net). Eleverne lukker øjnene og forsøger at forestille sig billederne i deres "indre biograf".

2 Lydquiz

På www.lydspor.net findes en lydquiz med 12 farvede ikoner. Bag hvert ikon gemmer sig en lyd. Eleverne skal forsøge at gætte, hvor lydene kommer fra. Der arbejdes parvis eller enkeltvis. På bilag 2 kan eleverne skrive eller tegne deres gæt ud for hvert ikon.

FACITLISTE:

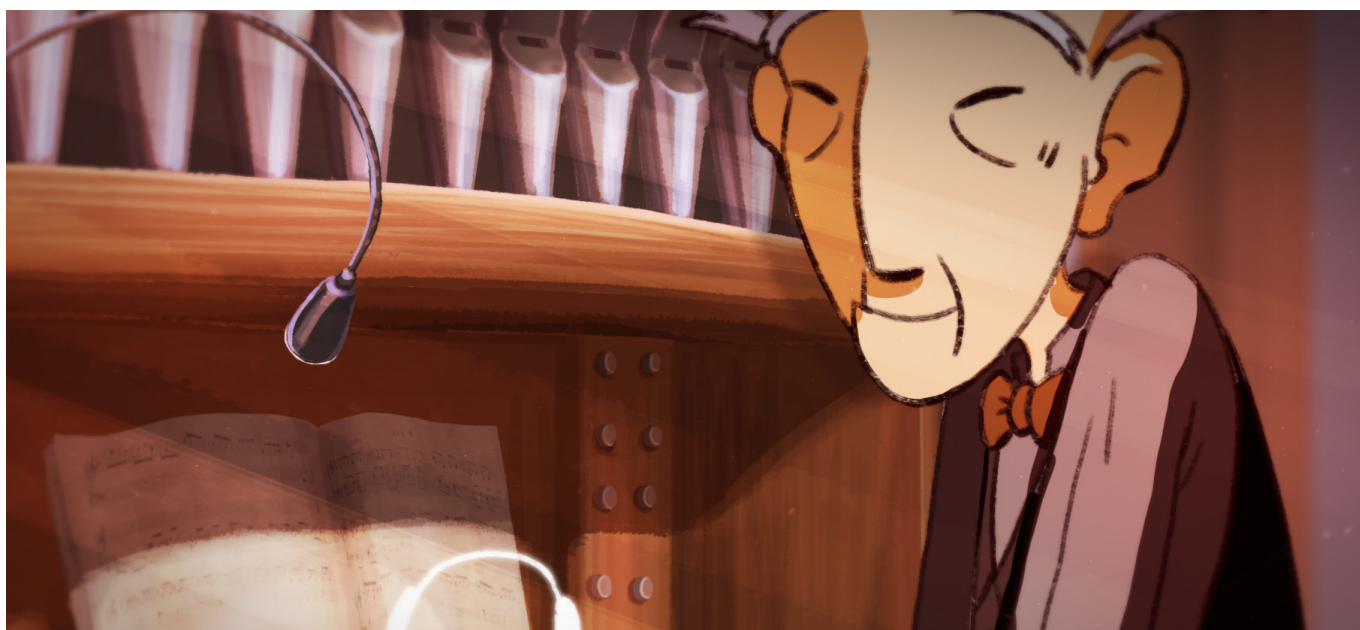
1. afrikanske trommer	7. kirkeklokke
2. bullroarer (Australien - et træstykke, der svinges rundt i en snor)	8. orgel
3. didgeridoo (Australien - et langt horn, man blæser i)	9. salmesang
4. gregorianske munke	10. sækkepibe (Skotland)
5. imam, der kalder til bøn	11. tibetanske bedeskåle
6. indiansk fløjte og tromme	12. ukulele (Hawaii)

På www.lydspor.net under menupunktet lærer findes en PowerPointfil med fotos af de 12 forskellige lyd-givere. Bruges, når de 12 lyde gennemgås, efter eleverne har gættet.

3 Lydsang

Lær Lydsangen, der hører til projektet. Sangen synges flere gange i løbet af forløbet. Teksten til sangen findes på bagsiden af elevhæftet. Node og tekst er i dette kompendium som bilag 5.

En indspilning af sangen findes på www.lydspor.net.

FASE 2

Kirkebesøg

70 minutter i kirken

Kirkebesøget er helt centralt i forløbet. Her møder eleverne den professionelle musiker og hans instrument og får eksemplificeret, hvordan musik kan ledsage og understøtte forskellige følelser og begivenheder.

Her præsenterer organisten orglets teknik og store musikalske spændvidde. Organisten viser desuden, hvordan orglet spiller til mange forskellige livsbegivenheder - både glædelige og sørgelige. Eleverne inddrages via forskellige øvelser.

Præsten fører eleverne gennem en lyd-gætteleg om kirkens andre lyde. Til sidst ligger eleverne på bænken og hører en musikfortælling fra orglet, mens de danner deres egne billeder.

Kirkebesøget er tilrettelagt, så alle elever uanset kulturel og religiøs baggrund kan deltage.

3

FASE

5 bibelske fortællinger

2-3 lektioner

Arbejdet med bibelfortællingerne er især koncentreret om de almene tilværelses-spørgsmål, som fortællingerne rummer.

A Fortælling

Eleverne får fortalt/oplæst 5 bibelske fortællinger:

Den lamme i Kapernaum

Jonas og hvalfisken

Marias historie

Moses i sivkurven

Noas ark

Genfortællinger til oplæsning findes i bilag 1. Du kan også vælge selv at genfortælle frit.

Alle fortællingerne har en liv-død-ny begyndelse-struktur, som eleverne skal bevidstgøres om, fordi de senere skal udtrykke fortællingens forløb i lyd og musik. Sammenlign fx med eventyrgenre, hvis eleverne kender den typiske hjemme-ude-hjemme eventyrstruktur.

I kan enten vælge at arbejde med alle 5 fortællinger, eller I kan vælge nogle af dem ud.

Hvordan I vælger at arbejde med fortællingerne, er op til jer. Men her er nogle ideer:

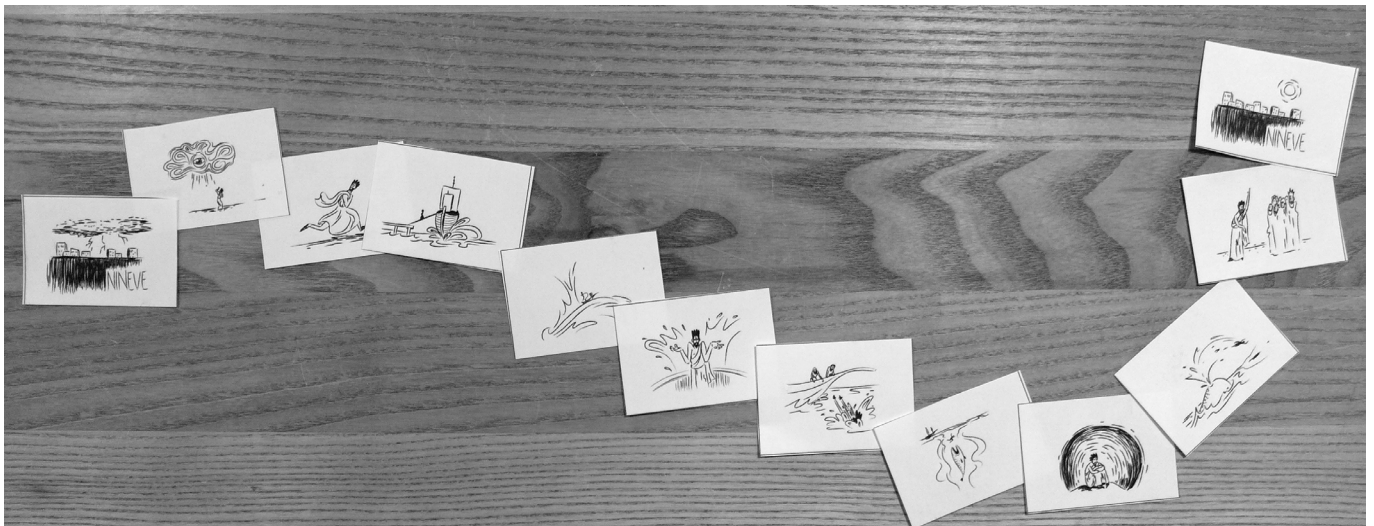
- Læreren læser fortællingen, mens eleverne følger med i storyboard-tegningerne i elevfolderen
- Læreren læser fortællingen, mens storyboard-tegningerne vises på storskærm via PowerPointfilen, der kan downloades fra www.lydspor.net.
- Læreren laver fri mundtlig genfortælling ud fra storyboard-tegningerne.

B Elevernes genfortælling

Eleverne genfortæller efterfølgende historierne for hinanden med støtte i storyboard-tegningerne i elevfolderen. Et makkerpar kan fx genfortælle på den måde, at første elev fortæller ud fra første tegning, hvorefter makkeren fortæller ud fra næste tegning osv.

Aktiviteter med klippearke:

- Udprint storyboard-klippearke (bilag 3) Print hvert ark ud i 5 eksemplarer (kan evt lamineres).
- Del klassen op i 5 grupper. Hver gruppe får ark med tegninger til alle fortællinger. Alle enkelttegningerne klippes ud.
- Rod alle tegningerne sammen.
- Sorter tegningerne i de 5 fortællinger (uden at kikke i "facitlisten" i elevfolderen).
- Læg tegningerne i de 5 fortællinger i rigtig rækkefølge (uden at kikke i "facitlisten" i elevfolderen).
- Placer tegningerne til hver af de 5 fortællinger i en bue, der illustrerer liv-død-ny-begyndelse-strukturen.

C QUIZ & BYT

Print bilag 4.

Hver elev får et kort.

Eleverne går frit rundt mellem hinanden. De går tilfældigt sammen to og to.

Den første elev i makkerparret læser spørgsmålet op - den anden svarer.

Herefter læser den anden elev sit spørgsmål op - den første svarer.

Eleverne bytter kort.

Herefter finder alle elever en ny makker.

4

FASE

4

SE

FASE

Lydmaskinen

2-4 lektioner

Her skal eleverne - med afsæt i de æstetiske erfaringer, de fik under kirkebesøget, og gennem arbejdet med bibelfortællingerne - skabe deres egen lyd og musik-udgave af fortællingen på onlineplatformen LYDMASKINEN.

Der dannes grupper af 2 elever. Hver gruppe vælger - eller får tildelt - en af de fem bibelfortællinger, som de skal sætte lyd og musik til. Herefter arbejder de selvstændigt med opgaven.

Eleverne skal nu vælge de stumper med orgelmusik og de reallyde, som de synes passer bedst til fortællingen. Den færdige lydfortælling består kun af musik og lydefekter - ingen tale.

Vi foreslår, at læreren, inden eleverne slippes løs med arbejdet på storskærm kort præsenterer, hvordan programmet virker. Dette tager kun 5-10 minutter. Herefter kan elevernes slippes løs.

OBS. Når eleverne har arbejdet selvstændigt i ca. 30 minutter, er det en god idé at samle klassen og i fællesskab lytte til en eller to af gruppernes foreløbige arbejde ved at koble deres PC/iPad til storskærm og højttaler. Tag en samtale med klassen om de reallyde og musikstykker, som grupperne har valgt. Vi har erfaret, at der særligt er brug for at sætte fokus på orgelmusikkens rolle i lydfortællingen, fordi musikens kobling til fortællingen ikke er så direkte og konkret som reallydenes. Brug opsamlingen til gensidig inspiration og til at kvalificere gruppernes arbejde.

På www.lydspor.net i under menupunktet lærer findes en lille video på 9 minutter, der viser, hvordan LYDMASKINEN er bygget op, og hvordan man laver en fortælling.

En grundig lærerrettet introduktion til programmet findes i bilag 7. Her gennemgås også, hvordan du som lærer opretter dine elever som brugere.

På www.lydspor.net findes desuden en video, der demonstrerer, hvordan du opretter dine elever som brugere.

Til musiklæreren

I afsnittet **Mere Bach** på side 37 er der ideer til, hvordan der kan arbejdes yderligere med de 3 Bachstykker der indgår i animationsfilmen LYDBØLGE

FASE 5

Afrunding

1-2 lektioner

Eleverne hører hinandens lydfortællinger. Det kan fx organiseres som en gættekonkurrence:

Hvilken af fortællingerne tror I, at denne lydfortælling er lavet over?

Afrundingen bruges desuden til at repetere og forankre forløbets vigtigste pointer.

Baggrundsviden

til læreren

Den æstetiske tilgang i LYDSPOR

I LYDSPOR arbejder eleverne med musik, lyde og fortællinger på to forskellige måder:

1. De lytter til orglets musik og kirkens lyde. Og de får 5 bibelske beretninger fortalt i ord og billeder.
2. De skaber selv deres egne lydfortællinger ved at sætte musik og lyd på en bibelfortælling.

Dette projekt tilstræber, at der bliver et frugtbart samspil mellem elevernes møde med et eksisterende æstetisk værk (orgelmusik og fortælling) og elevernes arbejde med selv at skabe et æstetisk udtryk (lydfortælling på LYDMASKINEN).

Vi bruger begrebet **æstetisk erfaring** til at beskrive kvaliteterne i elevernes møde med et eksisterende æstetisk udtryk. Og vi bruger begrebet **æstetisk læreproces** til at beskrive elevernes eget skabende arbejde.

Æstetisk erfaring

Den æstetiske erfaring kan finde sted i mødet med kunstformer som billedkunst, lyrik, skønlitteratur, musik m.m. Men man kan også få en æstetisk erfaring i naturen eller i hverdagen. Fx kan en vandretur i forårsskoven, et sublimt måltid, isblomster på køkkenvinduet eller duften af jord efter et regnskyl også give en æstetisk erfaring.

Vores brug af begrebet æstetisk erfaring er især inspireret af professor Dorthe Jørgensen. Hun afgrænser den æstetiske erfaring fra både sanseoplevelsen og den logiske erkendelse på denne måde:

Til forskel fra sanseerfaringen stammer den æstetiske erfaring netop ikke bare fra sanserne, og til forskel fra den logiske erkendelse er den heller ikke bare et produkt af forstanden. Den æstetiske erkendelse har derimod først og fremmest sin kilde i vore følelser, fornemmelser og anelser. Den er erkendelsesbefordrende, men den befordrer erkendelse af en anden slags end logisk erkendelse.

Dorthe Jørgensen, Religionslærerens Håndbog II

Æstetisk erfaring af musik er altså andet og mere end bare at sanse/lytte opmærksomt. Vi bringer noget af os selv med ind et samspil med musikken. Det kan være en stemning, en situation fra fortiden, en følelse eller en fornemmelse, som musikken spiller frem, og som netop - i samspillet med musikken -

bliver transformeret til en æstetisk erfaring, der er mere end et smukt stykke musik og mere end en glemt følelse. Det er ikke altid muligt at sætte ord på en æstetisk erfaring. Den erkendelse, som den æstetiske erfaring befordrer, kan måske kun anes eller fornemmes. Men selvom den nyvundne erkendelse således er delvis tavs, kan den godt være både stærk og betydningsfuld for den enkelte.

Et andet særkende ved æstetisk erfaring er, at den viser sig i glimt. Og det er ikke noget man kan planlægge, tvinge eller strukturere sig frem til. Man kan højst forsøge at skabe rum til den ro, opmærksomhed og fordybelse, som er forudsætningerne for at den æstetiske erfaring kan opstå.

Den tyske filosof Gadamer skrev, at det væsentlige ved et kunstværk er, at det kan stifte mening for mennesker. På samme måde kan den æstetiske erfaring - som fx opstår i mødet med kunst eller natur - give en stærk fornemmelse af sammenhæng, helhed og meningsfuldhed. Den erkendelse af mening og sammenhæng, der opstår, kan dog sjældent sprogliggøres eller udfoldes. Det er ikke en mening, som man umiddelbart kan oversætte til en tro, et værdisæt, en overbevisning eller et livsgrundlag. Det er snarere et "glimt af mening", som ikke desto mindre kan få stor indflydelse for den enkelte.

Æstetiske læreprocesser

Æstetiske læreprocesser er en helt grundlæggende læringsform. Når små børn tegner, leger, spiller rollespil fortæller historier, når de synger, danser og laver rim og remser, er de i gang med at erobre og fortolke verden ved hjælp af æstetiske læreprocesser. Det drejer sig især om at forstå, hvordan menneskelivet kan opleves, erkendes og fortolkes. Æstetiske læreprocesser er altså hverken tidsfordriv eller hygge, men en særlig måde at erkende og reflektere på. På samme måde har æstetiske læreprocesser også altid været en del af skolens undervisning, selvom begrebet er forholdsvis nyt.

En af kvaliteterne ved æstetiske læreprocesser er, at man herigennem kan give det "usigelige" et konkret udtryk. Alle mennesker rummer følelser, tavs viden, erindringer, anelser og erfaringer, som ikke uden videre kan udtrykkes i tale eller skrift, men som måske kan finde et udtryk gennem skabende æstetisk virksomhed. Og når først eleven har skabt sit æstetiske produkt - fx en tegning, en historie eller en lydfortælling - åbnes der op for, at sproget kan komme til, fordi man nu kan tale om det konkrete værk og måske få sat ord på det, der før var usigeligt og tavst. Under alle omstændigheder har det tavse og usigelige nu fået et udtryk.

På samme måde som den æstetiske erfaring kan give en stærk oplevelse af sammenhæng og mening, er den skabende æstetiske proces også som regel helhedsorienteret. Hvor den rationelle og logiske tilgang til verden deler verden op i overskuelige dele for at skabe klarhed og overblik, stræber den æstetiske proces mod at forstå verden som sammenhængende og meningsfuld. Der er som regel en masse - delvis ubevidst - refleksion og fortolkning inkluderet i en æstetisk skabende proces.

Den kristendomsfaglige tilgang i LYDSPOR

De bibelske fortællinger kredser i deres indhold til stadighed om grundlæggende menneskelige tilværelsesspørgsmål samt relationer og giver gennem deres narrative forløb konkrete bud på løsningen af disse. Derved bliver hele det bibelske univers et reservoir af tydninger af tilværelsen, som eleverne kan spille bold op ad i deres egne overvejelser over disse og i håndteringen af tildragelser i tilværelsen – herunder forholdet til det guddommelige og relationen hertil.

1.-3. kl. kompetenceområde Bibelske fortællinger - Fortælling og livsytning (emu.dk)

I kristendomsundervisningen skal eleverne primært arbejde indenfor kompetenceområdet bibelske fortællinger og sekundært med området livsfilosofi. Fokus er på, hvilke grundlæggende tilværelsesspørgsmål bibelteksterne stiller - altså hvordan teksterne tematiserer, hvad det vil sige at være menneske. For at forstå hvordan bibelfortælling, tilværelsesspørgsmål og kirkens musikalske udtryk hænger sammen, skal eleverne arbejde med, hvordan tilværelsesspørgsmålene udtrykkes i den musik, der spilles ved forskellige begivenheder i kirkerummet.

Eleverne kommer konkret til at arbejde med fem bibelske fortællinger. Elevernes egen fortolkning foregår både via indbyrdes samtale og gennem arbejdet med at lave lydspor til fortællingerne af orgelmusik og realløbe på LYDMASKINEN.

Fortællinger om menneskelivet

Arbejdet med bibelfortællinger giver eleverne mulighed for at forholde sig til de livsvilkår, som personerne i fortællingerne har - vilkår, som eleverne måske genkender og kan spejle sig i. De bibelske fortællinger kan altså ses som refleksioner over, hvad det vil sige at være menneske.

Et eksempel:

Læreren læser fortællingen om drengen Moses og hans søster Miriam. Søsteren gør, hvad hun kan for at beskytte Moses mod de farer, han udsættes for, og i det udsnit af fortællingen, som eleverne arbejder med i dette projekt, ender det med, at Moses reddes af Faraos datter og igen bliver ammet i sin mors trygge favn.

I fortælling om Moses er der flere tilværelsesspørgsmål, som eleverne kan spejle sig i:

- Kan jeg være tryk i min verden?
- Hvem passer på mig?
- Hvor stærk er kærligheden i en familie?
- Hvor kommer det onde fra?

Eleverne vil også kunne genkende de følelser, som historiens personer må gennemleve: angst, vrede, fortvivelse, håb, forløsning og glæde.

I LYDSPOR-forløbet foregår elevernes refleksion og tekstfortolkning primært via LYDMASKINEN, hvor de opbygger deres egne lydspor til fortællingerne. Eleverne arbejder parvis og skal overfor hinanden løbende afsøge og begrunde, hvilke musikalske og lydlige udtryk der passer bedst de stemninger, der kommer til udtryk i de bibelske fortællinger. Samtalen om fortællingen bliver således i sig selv en aktiv, skabende proces, mens det at fortolke fortællingen ved at lave et lydspor af musik og reallyde bliver en måde at reflektere og udtrykke sig på. Som fx i denne ordveksling mellem to elever, der taler om, hvilket musikstykke der passer til den passage, hvor Moses mor søsætter sivkurven i Nilen:

Den her - den passer til floden. Den er hurtig. Og sådan voldsom.

Jamen skal den ikke være mere sørgelig? Hun er jo vildt ked at det.

De øvrige bibeltekster i projektet arbejder med lignende temaer, der giver rig mulighed for refleksioner over menneskelivet og dets vilkår.

Grundlæggende tilværelsesspørgsmål

Begrebet "grundlæggende tilværelsesspørgsmål" bruges i dette projekt om de spørgsmål, som er givet i og med vores eksistens som mennesker. I menneskets søgen efter en mening stilles forskellige spørgsmål til tilværelsen. Spørgsmålene opstår ofte, når mennesker konfronteres med livets grundvilkår som liv og død, lykke og lidelse, kærlighed og had og tro og tvivl. m.v. De grundlæggende tilværelsesspørgsmål gives der ikke entydige svar på.

Hovedspørgsmålene er:

- Hvad er meningen med mit liv?
- Hvordan skal jeg leve mit liv?
- Hvad sker der, når jeg dør?
- Findes der noget, der er større end mig?

En central del af at være menneske er også at indgå i relationer med andre mennesker. Derfor handler de grundlæggende tilværelsesspørgsmål også om relationer.

- Hvordan påvirker vi hinandens liv?
- Hvordan kan og bør vi leve sammen?

Tilværelsens grundvilkår afføder ofte en række følelser, som mennesker mærker, når de står i givne situationer eller dilemmaer. Magtesløsheden kan opleves i mødet med døden, vreden kommer, hvis man fratages sin frihed, eller glæden opstår, når man oplever kærlighed.

Hvilke fortællinger er valgt til LYDSPOR?

De fem fortællinger, som eleverne skal arbejde med og sætte lyd til i LYDMASKINEN er:

Den lamme i Kapernaum

Jonas og hvalfisken

Marias historie

Moses i sivkurven

Noas ark

Bibelfortællingerne er valgt og genfortalt ud fra den treklang, man ofte finder i kristendommens fortællinger: liv-død-ny begyndelse. Den tredelte struktur er en slags kode, man kan bruge, når man læser Bibelens tekster.

Treklangen findes i Bibelens "store fortælling", der begynder med Skabelsen i Det Gamle Testamente og slutter med Gudsrigets genkomst i Det Nye Testamente. Dykker man ned i de mange små historier i Bibelen, findes den samme treklang mange steder. Tydeligst ses treklangen i fortællingerne om Jesu liv, død og opstandelse.

Treklang findes ikke kun i de bibelske fortællinger, men er velkendt i litteraturen som hjemme-ude-hjemme. I kristendommen er den yderligere specificeret, ved at midterdelen omhandler en død - enten i konkret eller i overført betydning. Fælles for liv-død-ny begyndelse og hjemme-ude-hjemme er, at der sker en forandring fra udgangspunktet til slutpunktet.

De bibelske fortællinger, som eleverne skal arbejde med i dette projekt, er valgt fra både Det gamle og Det nye Testamente og repræsenterer forskellige genrer i Bibelen.

Gennemgang af 5 bibelske fortællinger

Arbejdet med de bibelske fortællinger sigter mod, at eleverne kan genkende dem og gengive handlingen med støtte i de tilhørende tegninger. Eleverne skal desuden kunne deltage i en samtale om temaer i fortællingerne og kunne bruge dem som et spejl for deres egne erfaringer og refleksioner.

Til projektet er der udarbejdet genfortællinger, som indeholder de samme grundtemaer og samme fortælleforløb som Biblens egne tekster. Samtidig er der i genfortællingerne indlagt tolkninger af personernes reaktioner og følelser. Vi kan fx således kun gisne om, hvordan livet har været ombord på arken hos Noa og hans familie. Men i genfortællingen ligger der en vis tolkning af Noas reaktioner og handlemåder. Det kan hjælpe eleverne til at leve sig ind i fortællingen og forholde sig til de dilemmaer, grundstemninger og grundlæggende tilværelsesspørgsmål, der kan melde sig, når man som Noa står i en situation, man ikke selv er herre over, og hvor man kun kan håbe det bedste.

Den følgende gennemgang af centrale temaer i hver af de 5 fortællinger peger på, hvilke tilværelsesspørgsmål, hvilke vilkår og hvilke stemninger og følelser fortællingerne rummer - og som med fordel kan trækkes frem i en klassesamtale om teksterne.

Den lamme i Kapernaum

Grundlæggende temaer i teksten

Fortællingen om den lamme i Kapernaum handler bla. om sygdom, om ensomhed og fællesskab og om tro og tvivl.

Den lamme er afhængig af andre, og han føler sig måske alene og isoleret, idet han ikke kan gå. Hans fire venner ønsker, at deres lamme ven bliver helbredt. Da de kommer med deres lamme ven til huset, hvor Jesus er på besøg, oplever de en frustration, tvivl og bekymring over folkemængden, som spærrer for dem. De fire venner må stille sig selv og hinanden spørgsmålet om, hvad gør man, når alt virker umuligt. Dog udviser de tro på/tillid til, at Jesus kan og vil helbrede deres ven. Tilliden bliver indfriet, og fortællingen slutter i glæde og taknemmelighed.

Fortællingens historiske/bibelske kontekst

Fortællingen står i Markusevangeliet kapitel 2,1-12. Fortællingen er en underberetning. Men samtidig handler den om striden mellem Jesus og farisæerne. Ifølge farisæernes læsning af de hellige skrifter var det kun Gud, der kunne tilgive synder. På den baggrund kan fortællingen ses som en stridssamtale, hvor underet indgår som argument for Jesu myndighed til at tilgive synder. At syndstilgivelse og helbredelse hænger tæt sammen, var en almindelig forestilling på den tid.

Når de fire venner i fortællingen "graver et hul i taget", hænger det sammen med, at datidens huse havde flade tage. Taget bestod af bærebjælker, grene og sivrør, der var dækket af et lag jord. De fire venner kom op på taget via en udvendig trappe, som husene var forsynet med, og arbejdede sig derfra gennem taget.

Den kristne grundfortællings treklang i fortællingen om den lamme i Kapernaum

LIV

Vennerne hører, at Jesus er i byen. De fatter håb for deres lamme ven og drager afsted med båren.

DØD

Da de kommer frem til huset, kan de ikke komme ind. Skuffelse og frustration.

NY BEGYNDELSE

De fire mænd går op på taget, graver et hul og firer den lamme ned gemmen hullet. Jesus helbreder ham. Hans liv får gennem helbredelsen en ny begyndelse.

Jonas og hvalfisken

Grundlæggende temaer i teksten

Fortællingen om Jonas og hvalfisken behandler spørgsmålet om meningen med livet og kommer ind på, om man skal flygte fra det besværlige, eller om man er nødt til at gå igennem møje og besvær til gavn for andre.

Jonas forsøger at flygte fra den opgave, Gud giver ham. Han er bange for at blive dræbt, fordi han ved, at folkene i Nineve er onde. Derfor vælger Jonas at stikke til søs! Ombord på skibet er søfolkene angste. I hvalfiskens bug mærker Jonas magtesløsheden. Han mærker, at han underlagt livets skrøbelighed og tilfældighed, når hans liv pludselig kommer i fare og han ikke ved, hvad der venter ham. Her er temaet tvivl overfor tro. Jonas beder til Gud og håber, at han vil tilgive hans trods og hjælpe ham. Jonas' bønner bliver hørt, og han tager straks til Nineve og gør, som Gud havde pålagt ham. I fortællingens slutning bliver Jonas vred på Gud, fordi Gud ikke straffer ninevitterne.

Fortællingens historiske/bibelske kontekst

Jonas er en af de såkaldte 12 små profeter i Det Gamle Testamente og hovedpersonen i Jonas' Bog. En profet er i GT en person, der er udvalgt af Gud til at vejlede folk og til at overbringe budskaber fra Gud. Jonasfortællingen er et eksempel på, at profeterne ikke altid syntes, at det var sjovt at skulle viderebringe budskaber fra Gud. Det var nemlig ikke altid gode og glædelige budskaber, de skulle videregive. Nogle gange var budskabet dom, irettesættelse eller nederlag.

Centralt i Jonasbogen står fortællingen om Jonas, der sluges af en meget stor fisk (ofte kaldet hvalfisken eller havdyret), og dette centrum har nærmest karakter af en myte eller overgangsrite: Jonas sluges af hvalen og opholder sig som i dødens land i dens bug i tre døgn, indtil fisken kaster ham på land.

Den kristne grundfortællings treklang i fortællingen om Jonas og hvalfisken

LIV

Gud siger til Jonas, at han skal tage til Nineve for at tale de onde ninevitter til fornuft. Jonas har ikke lyst og flygter fra Gud.

DØD

Gud finder ham om bord på en båd. Et uvejr bryder ud og Jonas kastes i havet for at "sone" Guds vrede. Jonas bliver slugt af en stor fisk og er i fiskens bug i tre dage.

NY BEGYNDELSE

Jonas spyttede ud tæt på Nineve og gør nu, som Gud har sagt. Og ninevitterne hører på Jonas og forbedrer sig.

Marias historie

Grundlæggende temaer i teksten

Fortællingen om Maria lægger op til samtale om spørgsmål som: Hvad vil det sige at være åben for en vigtig opgave, og hvad gør forventning og ængstelse ved os som mennesker?

Marias undrer sig over Elisabeths gravide mave og over englens besked om, at hun skal føde et barn. Maria har dog tillid til, at det nok skal gå. Hun tager opgaven på sig og mærker forventningen ved at skulle være mor. Josef bliver først grebet af vrede og tvivl - men ender med at tro på, at Marias barn er Guds barn. Fortællingen rummer også en angst for fremtiden - fx da de ikke kan finde plads til fødslen. De oplever lettelsen over, at nogen alligevel hjælper dem. Da Jesusbarnet fødes i stalden, fortrænges Marias uro og erstattes af glæden over det nye liv, der er kommet til verden. Hun mærker omsorgen og kærligheden for det lille barn og svøber ham og holder ham ind til sig.

Fortællingens historiske/bibelske kontekst

Maria er mor til Jesus og dermed en central figur i Det nye Testamente, selvom hun ikke nævnes mange steder. Hun nævnes således blot tre gange ved navn ud over barndomsfortællingerne om Jesus. Der er derfor uenighed om, hvor meget man kan udlede om af evangelierne om den historiske Maria, og hvor meget der er legendestof.

Hensigten med fortællingerne har således ikke været at berette om bestemte historiske begivenheder, men i legendens form at forkynde, at Jesus fra Nazaret er Messias, og dermed at begivenhederne omkring hans fødsel stemmer overens med profetierne i GT. Legenderne om Maria og hendes jomfrudom har taget sin begyndelse allerede her. Siden er Maria og legenderne om hende kommet til at spille en stor rolle især i den katolske kirke.

Den kristne grundfortællings treklang i Marias historie

LIV

Maria får besked fra en engel om, at hun er gravid. Verden skal skrives i mandtal. Josef og Maria drager af sted til Betlehem.

DØD

Der er langt til Betlehem og da de endelige når frem, så er der intet sted, hvor de kan få lov at overnatte.

NY BEGYNDELSE

En krovært forbarmer sig og henviser dem til en stald, hvor Jesus fødes. Det nye liv - Jesusbarnet - bliver også en ny begyndelse for Maria.

Moses i sivkurven

Grundlæggende temaer i teksten

Fortællingen om Moses og hans søster Miriam handler om det at blive isoleret fra sin familie og lettelsen ved at blive fundet og samlet igen - og dermed om at være og føle sig som en del af et fællesskab.

Moses' mor og søster Miriam mærker glæden ved det lille nye barn, der er født i deres familie. Samtidig mærker de også frygten for, at der skal ske den eller dem, man elsker og holder af, noget. Når Faraos datter redder drengen i sivkurven, er det trangen til at beskytte, der melder sig. Da Moses bliver reddet både fra krokodiller og druknedøden og genforenet med sin mor og søster, ses glæden ved genforening. Identificerer man sig med Moses, kan det være pga. angsten for at blive væk fra dem, man elsker og holder af, men det kan også være lettelsen over at blive reddet, fundet og genforenet med dem.

Fortællingens historiske/bibelske kontekst

Fortællingen om Moses i sivkurven står i 2. Mosebog kapitel 2. Moses er en central og vigtig figur i GT, selvom hans identitet er et omstridt spørgsmål. Han er muligvis en legendarisk figur, men hans betydning for det israelitiske folks historie er stor. Moses er ikke bare ham, som leder israelitterne fra slaveri i Egypten – det er også ham, som modtager Loven fra Gud, heriblandt De 10 Bud, ligesom han lægger navn til de fem Mosebøger.

Nyere forskning henviser også til kurven og vandet som et symbol på en genfødsel: Da Moses blev trukket op af vandet og reddet fra døden, blev han genfødt som et kongeligt barn.

Den kristne grundfortællings treklang i fortællingen om Moses i sivkurven

LIV

Jøderne er slaver i Egypten. I Faraos øjne bliver israelitterne for mange og derfor beordrer han, at alle små drenge skal slås ihjel. Moses fødes, og moderen holder ham skjult.

DØD

Da moderen frygter for Moses' sikkerhed, fletter hun en kurv og sætter ham ud på floden. Moses svæver mellem liv og død.

NY BEGYNDELSE

Prinsessen finder kurven, og ved søsterens hjælp bliver Moses egen mor til amme for ham. Moses reddes fra døden og får et nyt liv med opvækst hos Faraos datter.

Noas ark

Grundlæggende tilværelsesspørgsmål i teksten

Fortællingen om Noa er en fortælling om liv og håb på trods. Fortællingen handler om at blive bange for det ukendte og om håbet om, at det vil ende godt alligevel.

Noa håber og har tillid til, at Gud gør det, han må gøre, da han taler til Noa og får ham til at bygge arken. Noa tager opgaven og ansvaret på sig og går uden indvendinger i gang med at bygge arken. Ombord på arken har angsten og bekymringen for kaos og den ukendte fremtid nok meldt sig hos Noa og hans familie. Men han og familien bevarer dog håbet om, at det vil ende godt. De forbereder de sig på det liv, der skal leves, når vandmasserne igen falder. Håbet får helt konkret udtryk, da Noa sender fuglene ud. Efter mere end 40 dage i arken træder Noa og hans familie atter ud på den tørre jord, og her udviser Noa sin taknemmelighed over at leve.

Fortællingens historiske/bibelske kontekst

Noafortællingen er en af de allerførste myter i Bibelen og står i sin fulde længde i 1. Mosebog kapitel 6-9, som er en del af det, man kalder urhistorien. Fortællingen er overleveret mundtlig gennem generationer, inden den blev nedfældet. Myten er en ahistoriske fortælling, dvs. at handlingen foregår uden for historisk tid og rum. Der findes mange "syndflodsmyster" fra området, hvorfra Noafortællingen stammer.

Bevæggrunden for at have fortalt beretningen om Noa var formentlig at fremstille Noa som det gode eksempel og dermed opfordre til, at tilhørerne opfører sig som Noa. Fortællingen understreger det monoteistiske gudsbillede, som for forfatterne er vigtigt at få præciseret fra begyndelse af Det Gamle Testamente.

Den kristne grundfortællings treklang i fortællingen om Noas ark

LIV

Jorden er fuld af liv. Men menneskene på jorden er onde.

DØD

Gud bliver vred på menneskene.
Syndfloden kommer og bringer død. Noa sidder i arken.

NY BEGYNDELSE

Vandet forsvinder, og en ny jord kommer frem. Gud lover aldrig mere at ødelægge jorden og sætter regnbuen som tegn på sit løfte.

Den musikfaglige tilgang i LYDSPOR

Musik er et særligt sprog

En væsentlig del af formålet med dette undervisningsprojekt er at skærpe elevernes evne til at lytte opmærksomt til musik. I forlængelse af den opmærksomme lytning ønsker vi at vise, hvordan musik er et særegent sprog, der kan udtrykke og understøtte følelser og stemninger, og derigennem kan påvirke den lyttende. Dette tema slås bl.a. an i introduktionens animationsfilm, hvor eleverne møder et barn, hvis fantasi og følelsesliv afspejles og påvirkes gennem musikken.

Eleverne laver et lydspor til en fortælling

At kunne lytte opmærksomt er ligeledes den vigtigste forudsætning for elevernes arbejde på IT-plattformen LYDMASKINEN, hvor de med orgelmusik og reallyde skal sammensætte et lydspor til en bibelsk fortælling. Denne del af projektet knytter fortrinsvis an til kompetenceområdet musikalsk skaben og videns- og færdighedsområdet lydformning i Fælles Mål:

Eleverne skal lære at undersøge, udvælge og sammensætte lyde og klange til lydillustrationer. Det kan eksempelvis være (...) egne fortællinger eller korte eventyr. Elevernes lydillustrationer skal understrege og udbygge det givne oplæg. Eleverne skal arbejde med både klangflader (...) og med anvendelse af både krop, stemme, digitale medier og andre klangkilder med vekslende fokus.

Dette område knytter meget direkte an til æstetiske læreprocesser, idet eleverne - ved at lave et lydspor til en fortælling - knytter et æstetisk og symbolsk formsprog til almenmenneskelige følelser som glæde, sorg, tvivl og fortvivlelse, ængstelse o.l.

To forskellige lyttemåder

At lytte til musik er mere end bare at høre den. At lytte omhyggeligt er at være nærværende, fokuseret og åben. Musik er en æstetisk udtryksform. Og det æstetiske er ofte orienteret mod helhed frem for enkeltelementer og ved at beskæftige sig med spørgsmål om mening. (Jvf. afsnittet Den æstetiske tilgang i LYDSPOR).

For at danne de bedste forudsætninger for at barnet kan opleve musikkens æstetik, kan man i undervisningen arbejde med to forskellige lyttemåder.

- **Den frit associerende lyttemåde**
- **Den analytiske lyttemåde**

I **den frit associerende lyttemåde** er barnets egne iboende erfaringer og følelser centrale for oplevel-

sen af musikken. Den får dem til at tænke på noget bestemt – en hændelse, en ting, et menneske. Eller måske rammer den en dybere stemthed hos barnet, og fremkalder derved en følelsesmæssig reaktion, uden at barnet nødvendigvis ved hvorfor.

I arbejdet med **den analytiske lyttemåde** går man rationelt og systematisk til værks. Ved at bruge symboler, begreber og tegn får barnet mere overblik over musikken og kan dermed forholde sig bevidst og rationelt til den. Typisk forholder man sig til bestemte aspekter af musikken, fx dur/mol, langsomt/hurtigt, svagt/kraftig. Eller man fokuserer på de bestemte instrumenters funktion. Man kan også ved at kigge på nodebilledet vurdere, om tonerne ligger højt eller lavt, følges ad eller foretager spring - alt sammen for at give barnet redskaber til, at danne sig et helhedsindtryk, som det intellektuelt kan forholde sig til.

Den “rene sansning”

Jo mere målrettet og fokuseret, der arbejdes med disse to lyttemåder, jo større er muligheden for at få en dybere erkendelsesmæssig musikalsk oplevelse. Begge former har imidlertid den begrænsning, at de ikke bliver ved den rene sansning, men lader henholdsvis associationerne og analysen komme til som et ekstra lag.

Men er det muligt i undervisningen at sanse rent og erfare musikken, uden at hjernen tager over med analyse og tankespring? Det er det måske glimtvis. Men bestemt som aktivitet eller læring, vil de fleste hurtig lade sig forstyrre af tillagte vaner og forestillinger. Dermed være ikke sagt, at man ikke kan arbejde ad den vej. Det kan man fx ved undertiden at arbejde innovativt og skævt med tingene eller ved at skabe gode lyttesituationer med ro og fokus.

Klassisk musik

Den klassiske musik, som eleverne præsenteres for her, er knyttet an til et bestemt instrument, nemlig kirkeorglet. I mødet med orglet og organisten kommer eleverne i direkte kontakt med musik fra den kirkelige tradition. Eleverne får bl.a. lejlighed til at høre og snakke om den musik, der spilles ved forskellige kirkelige ritualer, fx almindelig gudstjeneste, bryllup og begravelse. Her får eleverne altså en konkret oplevelse af, hvordan musikken kan understøtte og fortolke stemninger og følelser. Flertallet af elever i indskolingen har ikke ret mange erfaringer med klassisk musik. Mange elever er faktisk åbne over for genren, men lytningen kan også være krævende, fordi musikken er fremmed. Sigurd Barrett har derfor følgende anbefaling:

Klassisk musik skal serveres som om det var en delikatesse. Spiser du noget mad, som er lidt fremmed, skal det være i små bidder, indtil du lærer at holde af det.

Og i dette forløb er det netop små bidder af klassisk musik, som elever lytter til og arbejder med.

Johann Sebastian Bach er komponisten bag bag den musik, der anvendes i animationsfilmen LYD-BØLGE. Eleverne vil desuden kunne genfinde brudstykker fra Bachmusikken fra animationsfilmen blandt orgelbidderne i LYDMASKINEN. Der er således en genkendelig musikalsk Bachtråd gennem projektets dele.

Johann Sebastian Bach

A portrait of Johann Sebastian Bach, showing him from the chest up. He is wearing a dark, buttoned coat over a white cravat. He has a serious expression and is looking slightly to the right. He is holding a piece of music in his hands, which is visible at the bottom of the frame. The background is dark and textured.

Hvad betyder Bachs musik for mig?

Det fantastiske ved Bachs orgelmusik er, at den både kan være storslået og pompøs, men også fin og lille og rolig. Hans musik indeholder for mig det hele, og derfor betyder den utrolig meget for mig. Hvis jeg ikke lige ved, hvad jeg skal lytte til eller spille af musik, kan jeg altid vælge Bach – det slår aldrig fejl – det passer altid til det humør, jeg er i. Bachs musik har en fast puls, og så er han en mester til at skabe gode temaer/melodier, som han særligt bruger og leger med i sine fugaer – her mestrer han også "kontrapunkt" (d.v.s. modstemmerne/melodierne) - og alt går på den måde op i en helhed og bliver til smuk musik. Det er, som om, der ikke er sat en tone forkert - uden at det er for rigtigt eller for perfekt.

Organist Povl Chr. Balslev

Om Bach

Johann Sebastian Bach er en berømt tysk komponist fra 1600-tallet. Han blev født d. 31. marts 1685 og døde d. 28. Juli 1750. I sin samtid var Bach mest kendt som en fremragende organist og orgelkonsulent. Efter sin død blev han næsten glemt.

Bach mistede meget tidligt begge sine forældre og blev sat i pleje hos en ældre bror, der var organist. Broderen gav Bach de første undervisningslektioner. Musikken havde brødrene i arv fra faderen, der også var musiker.

Bach var gift to gange. Udover at være en usædvanlig flittig komponist var han også flittig til at sætte børn i verden. Han fik i alt 11 sønner og ni døtre. Fire af hans sønner blev også musikere og komponister.

Bach's sidste år var præget af sygdom og dårligt syn. Hans jordiske rester blev i 1950 overført til Thomaskirche, hvor de stadig ligger under en bronzepåse i kirkens kor.

Bach var meget produktiv. Han skrev en stor del af sin musik ind i protestantisk tradition, med et dybt personligt og religiøst engagement.

De 3 Bachstykker til filmen

Animationsfilmen LYDSPOR er bygget op omkring 3 forskellige Bachstykker, der er spillet sammen til et samlet forløb via 2 improviserede overgange. De 3 Bachstykker er:

- Adagio i C-dur BWV 564
- Toccata i D-mol BWV 565
- Fuga i A-mol BWV 543

Alle 3 Bachstykker ligger i fuld længde (3-4 minutter) som lydfiler på hjemmesiden www.lydspor.net.

Her ligger også lydfilen til filmens lydspor (2 minutter), som jo er sammensat af de 3 ovennævnte stykker.

Mere Bach

Ideer til musikundervisningen

I kan vælge kun at arbejde med lydsporet til filmen, der er 2 minutter langt. Lydsporet indeholder ca. 30 sekunder fra hvert af de tre anvendte Bachstykker.

Der er også ideer til, hvordan man kan arbejde med hvert af Bachstykkerne i deres fulde længde.

Klokkesangen

Eleverne lærte en klokkesang under kirkebesøget. Sangen kan både laves som kanon eller som 4 grupper, der synger hver sin stemme. Der er oplagt at prøve sangen igen med eleverne.

Noder og tekst findes i bilag 6.

På www.lydspor.net under menupunktet "organister og præster" findes der desuden et videoklip med en klasse, der lærer sangen.

Lydsporet til filmen - bevægelse til musikken

Start med at høre musikken igennem, men uden at se filmen. Lydfilen med musikken til filmens fantasidel findes på www.lydspor.net under menupunktet "lærer". Stop musikken et par gange undervejs og tal med eleverne om, hvad der skete i filmen.

Forbered eleverne på, at de om lidt skal bevæge sig til musikken. Under kirkebesøget prøvede eleverne at illustrere musik ved hjælp af kroppen på forskellige måder. Disse bevægelser genopfriskes som forberedelse.

- Dybe toner - gå ned i knæ
- Lyse toner - stræk jer opad

- Kraftigt - hænderne langt fra hinanden/store bevægelser
- Svagt - hænderne tæt sammen/små bevægelser

- Hurtigt - hurtige bevægelser fx med hænderne som en dirigent
- Langsomt - langsomme bevægelser

- Muntert - smilende ansigt. Lette glade bevægelser, rank kropsholdning
- sørgmodigt - trist ansigt, tunge bevægelser, tynget kropsholdning

Herefter bevæger eleverne sig frit i rummet til musikken.

Adagio i C-dur BWV 564

Musikken har et roligt, meditativt og genkendeligt mønster med variationer over samme tema. Det er ikke musik, der appellerer til bevægelse. Det er musik, man har lyst til at sidde stille til og lade flyde forbi, præcis som på en af de videoer, der er lagt på YouTube med dette stykke musik. Her følger man bare et snedækket landskab gennem et togvindue.

Der er noget stille længselsfuldt og lidt sorgfuldt over lyden, der dog hele tiden stabiliseres ved det tilbagevendende tema, så man ikke falder helt ned, men bliver i længslen.

- Lyt først til en god bid af musikken. Prøv at tænke tilbage til filmen: Hvor i filmen bliver denne musik spillet? (mens drengen går ind i kirken). Hvad skal den fortælle? Synes eleverne, at musikken passer godt til det, den skal fortælle?
- Det er forholdsvis let at finde en puls, når der lyder en tromme. Prøv at demonstrere det for eleverne med en håndtromme og lad dem klappe til den puls, der spilles.
- Bed herefter eleverne være meget opmærksomme, for nu skal de finde en puls, der ikke umiddelbart kan høres (som en tromme) – men kan høres alligevel. Hvordan det? Prøv nu at lade eleverne dirigere den langsomme (og tunge) musik og fortæl dem, at de er i gang med at finde pulsen, der blev væk.
- Prøv efterfølgende at lade eleverne gå rundt i lokalet til den forsvundne puls; hvad sker der med kroppen, når man skal gå til sådan et stykke musik? Hvorfor?
- Til sidst lytter eleverne til musikken, samtidig med at de prøver at sætte ord på, hvad de selv kommer til at tænke på, når de hører musikken, hvilke situationer eller begivenheder musikken kunne passe til, og hvilken stemning de selv kommer i.

Toccatà i D-mol BWV 565

Musikken er meget voldsom og medrivende. Den hvirvler, buldrer, river og ryster under stor variation, og man får en fornemmelse af, at der bliver fortalt en historie med stor dramatik. Som lytter er man fanget fra først til sidst (og uden megen mulighed for hvile). Det går op og ned intensivt og konstant, og bedst som man tror, musikken finder ro, begynder et nyt tema.

- Lad først eleverne lytte til en god bid af musikken. Hvor i animationsfilmen bliver denne musik brugt? (drengen overvældes af lydbølger fra orglet og kastes rundt og op og ned af musikken). Hvad skal musikken fortælle? Passer musikken godt sammen med det, den skal fortælle?

- Kan eleverne lave forskellige ansigtsudtryk og fagter til musikkens variationer?

- Lad herefter halvdelen af klassen få et A5-ark og en lille æske farvekridt.

- Den anden halvdel får bordpapir rullet ud på gulvet og to forskellige farvekridt. Farvekridtene må ikke være for lyse, og der skal være tydelig forskel i nuance.

- Herefter spilles en lille bid af musikken to gange. Eleverne får følgende opgaver, inden musikken afspilles:

- a. De elever der har fået et A5-ark, laver en hurtig skitse af det første, de kommer til at tænke på, og med den farve, der først falder dem ind – når de hører musikken.

- b. De elever, der skal arbejde på et stykke bordpapir på gulvet, får til opgave at tegne musikkens bevægelse op og ned, evt. også kantet eller bølgende. De er sammen to og to og skiftes til at prøve at tegne med hver sin farve til hhv. første og anden gangs afspilning af musikken. Nummer to tegner lige ovenover eller nedenunder nr. 1.

- Hvis der er tid og motivation, kan holdene bytte.

- Til sidst kikker man på de forskellige tegninger. Hvis der er meget store forskelle på bevægelserne på bordpapiret, kan man efterfølgende tale med eleverne om, hvorfor det er kommet til at se sådan ud.

- De, som har tegnet, hvad der faldt dem ind, prøver at forklare, hvorfor det var netop dét, de kom til at tænke på.

Fuga i A-mol BWV 543 - fantasirejse

- Lad først eleverne lytte til en god bid af musikken. Hvor i animationsfilmen bliver denne musik brugt? (hvor lyddyrene løfter den sovende dreng op og ud gennem orgelpiben og tilbage til realverdenen). Hvad skal musikken fortælle? Passer musikken godt sammen med det, den skal fortælle?

- Lad eleverne finde et godt sted at ligge, gerne på en madras eller et liggeunderlag.
- Fortæl, at de skal på en fantasirejse, hvor de selv bestemmer, hvad der skal ske. Reglerne er, at man skal have sine øjne lukkede og være absolut stille!

Sæt en ramme for fantasirejsen ved at lave en fælles indledning.

Forslag til fantasirejse:

Du er på telttur med nogle gode venner.

I overnatter på en campingplads i udkanten af en skov og ned mod en stor sø. Du vågner meget tidligt om morgenen, fordi solen skinner gennem teltet. De andre sover stadig, men du kan ikke sove mere - så du beslutter dig for at stå op.

Uden for teltet er der helt stille. Alle andre sover. Men det er lyst og slet ikke koldt, så du går ned mod søen. Det våde græs mærkes dejligt på dine bare fødder. Nede ved søen sætter du dig på en træstamme. Vandet er så stille, at man kan spejle sig i det.

Pludselig får du den tanke, at du måske stadig drømmer. Måske ligger du og sover og drømmer bare, at du er nede ved søen. Måske kan du flyve? eller gå på vandet? eller være under vandet? Det bliver du nødt til at prøve!

Musikken startes her - først sagte og så kraftigere - mens læreren siger:

Nu skal du selv fortsætte historien i din fantasi. Lyt til musikken. Og tag på en fantasirejse. Du bestemmer selv, hvad der skal ske ...

Litteraturliste

- Kjærstad, Jan, Forfæreren, Aschehoug 1993
Jørgensen, Dorthe, Den æstetiske tilgang i Religionslærerens Håndbog II, RPF 2012
Kirk, Elsebeth & Fredens, Kirsten, Musikalsk læring, Hans Reitzels Forlag 2001

Bilag

Genfortællinger med tegninger

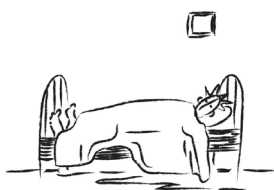
Den lamme i Kapernaum

Jesus og hans disciple havde været længe undervejs. De havde gået meget, været i mange byer - og nu var de kommet til byen Kapernaum. Folk i byen havde allerede hørt en masse om Jesus og alt det, han var, og alt det, han kunne. Alle ville se og høre ham og fulgte efter ham ind i det hus, hvor han skulle opholde sig.

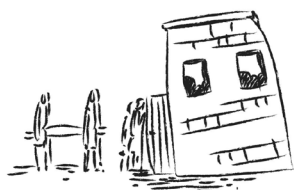
Til sidst var der så mange mennesker, at de måtte rykke udenfor huset. Og der blev ved at strømme nye til. Nogle mumlede dæmpede bønner, nogle talte ind imellem hviskende med hinanden. Men da Jesus begyndte at tale, blev der helt stille.

I huset ved siden af lå der en mand. Han var lam i hele kroppen og hjælpeløs som et lille barn. Ingenting kunne han gøre uden andres hjælp. Men han havde gode venner, der gerne ville hjælpe ham. Nu havde de besluttet at bære deres lamme ven hen til Jesus. Måske kunne han hjælpe, så den lamme igen kunne få føling i kroppen og mærke, når nogen kærtegnede ham på huden? Måske kunne han endda komme at gå...?

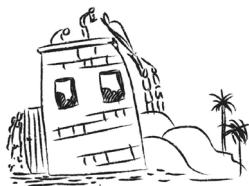

“Heey - flyt jer! Flyt jer nu lige lidt! Gå til side! - vi har en mand, der har brug for hjælp her”, råbte vennerne. De to forreste viftede med de frie hænder foran sig og lagde dem på ryggen og skuldrene af folk for at få dem til at flytte sig. Men mængden var tæt, og den lamme mand på båren blev kastet hid og did af al den skubben og masen, der var omkring huset. Det var ikke, fordi folk ikke var venlige nok. De var bare meget optagede af det, de var samlet for at se og høre og stod efterhånden så tæt, at de ikke kunne røre sig. Sådan var det altid, når Jesus talte. Et værre opløb.

Vennerne nåede helt frem til huset, hvor Jesus opholdt sig. Men indgangen var spærret af folk, der ville følge med i, hvad Jesus sagde. “Kom nu - flyt jer nu lige”, prøvede vennerne igen. Men nu blev folk irriterede. De måtte da forstå, at det var umuligt at flytte sig, når man stod så tæt! Og at de måtte være stille, så man kunne høre, hvad der blev sagt. Hysss!

Mændene kikkede på hinanden. Hvad skulle de så gøre? Folkemængdens stemmer var begyndt at stige og falde, i takt med hvad Jesus sagde. Det var svært at tale sammen. De stod sådan - rådvilde - da en af dem pludselig pegede ivrigt op på taget af det hus, hvor Jesus befandt sig.

Han viste med hænderne, hvordan de kunne gå om bag ved huset, komme op på taget og herfra sænke den lamme mand ned gennem et hul i taget. De andre forstod, at det var den mulighed, de havde, og nikkede. De måtte gøre forsøget.

Det var lidt bøvl at få den syge op på taget, og tagbrædderne skulle jo løsnes, så der blev et hul, der var stort nok til, at de kunne sænke båren ned igennem det. Kunne det mon gøres i ubemærkethed? Ja, det kunne det sagtens. Folk var så optagede af, hvad Jesus sagde, at de slet ikke hæftede sig ved andet end just de ord, der kom ud af munden på ham. Ingen så, hvad der foregik på taget.

Til sidst var hullet stort nok til, at de kunne fire båren med den lamme langsomt ned i husets midte, hvor Jesus befandt sig.

Da Jesus opdagede, hvad der foregik, stoppede han øjeblikkeligt sin tale. Han kikkede op gennem taget og smilede til de fire venner. De stod deroppe med himlen som baggrund og vinkede forventningsfuldt. Jesus smilede og vendte sig mod den lamme mand på båren.

“Du behøver ikke bekymre dig mere”, sagde han. “Dine venners tro på, at jeg kunne hjælpe dig, har bragt dig helt her til, og nu kan du tage din bære og gå hjem”.

Den lamme mand rejste sig forsigtigt fra båren. Hans ben var usikre og kraftesløse. Men han gik. Forundret og målløs. Skridt for skridt.

Til sidst tog han båren under armen og forlod huset. Folkemængden var først helt stille. Så brød de ud i jubel og klapsalver, og nu kom det helt af sig selv med at gøre plads for den helbredte mand.

Det var en god dag i Kapernaum.

Jonas og hvalfisken

Folk i byen Nineve var bindegale. De skændtes og sloges og råbte i munden på hinanden. Gud kunne ikke holde dem ud!

"Hør her, Jonas! De mennesker, der bor i Nineve er frygtelige! Du skal tage dertil og fortælle dem, at de ikke kan skjule deres tåbelighed for mig!"

Guds stemme lød, som om han syntes, at menneskers ballade var uden ende. Og nu var det så Jonas, der skulle sætte en stopper for det. Jonas kendte alt for godt folkene i Nineve. Han vidste, at de var skrupskøre og ikke til at regne med. At nærme sig Nineve var jo det rene galmandsværk! Nix. De kunne jo finde på alt muligt!

Så Jonas flygtede. Så hurtigt benene kunne bære ham, løb han ned til havnen.

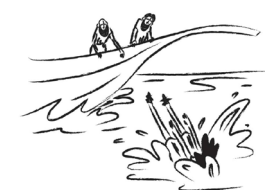
Han gik ombord på et skib, der skulle sejle til Tarshish – så langt væk fra Nineve, han kunne komme. Det var måske nok lidt dumt, for han troede faktisk også, at han på den måde kunne løbe væk fra Gud.

Da skibet var kommet godt fra land, sendte Gud en stærk storm over havet. Jonas lå og sov i lastrummet, mens alt og alle ombord blev kastet rundt imellem hinanden. Skibet var meget tæt på at blive slået til vrage, og søfolkene var skræmte fra vid og sans. De kastede alt deres gods over bord, mens de bad og jamrede. Men ingen gud syntes at høre dem, for stormen tog til og udviklede sig hurtigt til orkan.

Da gik de ned og ruskede i Jonas, så også han kunne bede til sin gud. Men Jonas vidste, at det ikke ville nytte. Han vidste, at det var Gud, der havde sendt stormen. Og at det var Jonas' skyld. Jonas råbte derfor til søfolkene: "Det er min Gud, der er vred - kast mig over bord; det skal nok hjælpe".

Søfolkene så på hinanden. Ingen af dem havde lyst til at sætte livet til, og hvis det kunne hjælpe at ofre den fremmede – skulle de så ikke gøre forsøget? De nikkede til hinanden og greb fat i Jonas. En, to, tre - og Jonas var ikke længere på skibet, men ude i bølgerne. Stormen havde lagt sig i samme øjeblik, Jonas ramte vandoverfladen. Søfolkene var fulde af ærefrygt for denne fremmede mands gud, og i taknemmelighed over selv at have reddet livet, råbte de nu deres takkebønner til Jonas' gud.

Jonas sank nedad og nedad. Han indstillede sig på druknedøden og lod vandet omslutte sig, som et venligt favntag ...

Men Jonas druknede ikke. Han blev slugt af en hval så stor, at det gav ekko inde i bugen på den, når Jonas råbte om hjælp. Og det gjorde han. Meget højt. Men det var der ingen, der kunne høre.

Så nu sad han tavst der i hvalens mave og hørte, hvordan dyrets store hjerte slog langsomme slag. Vandet rundt om hvalen talte sit eget dybtvandssprog og Jonas' hurtige hjerteslag blandede sig med hvalens langsomme. Han råbte til Gud, at han måtte se i nåde til ham, så han ikke skulle dø en lang og pinefuld død i hvalens bug.

Og hans bønner blev hørt. Hvalen svømmede pludselig mod kysten og kastede Jonas op på land.

Jonas stod knapt på benene, og han havde endnu ikke tænkt en tanke, da han hørte Guds stemme igen:

"Og så afsted til Nineve", sagde Gud bare. Og denne gang tøvede Jonas ikke det mindste. Han gik øjeblikkeligt i retning mod byen, selv om han var drivvåd, havde salt i hud og hår og uro i maven. Da han nåede Nineve, styrede han direkte mod torvet. Torvet var det sted, man talte til folk, når der var noget vigtigt at sige.

"Gud er herre-sur på jer", råbte han, "han ødelægger både jer og byen, inden 40 dage, hvis I ikke ændrer på jeres elendige opførsel!"

Og Ninevitterne var i sandhed et mærkeligt folk! Først var de ved at rykke hovederne af hinanden og de mennesker, der besøgte byen, og nu lyttede de vennsælt og fromt til Jonas' ord. Da kongen hørte om Jonas, befalede han ninevitterne straks at råde bod på al den ballade og uret, de havde begået.

Da Gud så, at Jonas' tale til ninevitterne bar frugt, besluttede han sig for skåne byen og dens indbyggere. Jonas blev grundigt fornærmet over, at have været udsat for livstruende oplevelser, mens Gud så bare lod ninevitterne slippe alligevel. Men det var dog bedre med én, der var vred, end at det var en hel by, der var det ...

Marias historie

Man kan sidde i mørket og falde hen. Hvis lyset så pludselig tændes, må man knibe øjnene sammen, for lyset skærer i dem, så det næsten gør ondt. Sådan var det for Maria, da en Guds engel viste sig for hende. Det var i nattens timer, hvor mørket var tæt, og Maria veg forskrækket tilbage og skærmede for sine øjne.

Frygt ikke, Maria. Du vil opleve en stor glæde, for Gud har set på dig med gode øjne. Du skal føde en søn ...

Maria udbrød: Hvordan skulle jeg dog kunne det, når jeg aldrig har været sammen med en mand?

For Gud er intet umuligt. Helligånden vil komme over dig, og den dreng, der fødes, skal kaldes Guds søn.

Og selvom det var en mærkelig meddelelse af få midt om natten, bøjede Maria sig for Guds vilje og sagde: Jeg er Guds tjener. Ske det, som han vil. Englen forsvandt lige så hurtigt, som den var kommet, og Maria sad tilbage i mørket - forundret i hovedet og forandret i kroppen.

I dagene derefter besøgte Maria sin tante Elisabeth, som var blevet gravid i en høj alder. Hun kom Maria i møde med åbne arme. De to omfavnede hinanden, og Elisabeth begyndte at synge for det barn, Maria bar under sit hjerte. Der var underlige ting på færde. Maria havde ikke fortalt nogen om englens besøg. Men Elisabeth vidste det alligevel allerede.

Men der var i hvert fald én, der ikke vidste besked. Og det var Josef, Marias forlovede. Hvad ville han sige til, at Maria ventede et barn? Ville han tro hende, når hun fortalte at englen havde været der? Maria var meget bekymret.

Og med god grund, for Josef blev virkelig fortvivlet. Og vred. Han forstod ikke, hvorfor hun intet havde fortalt. Han forstod ikke, at det med englen kunne være sandt. Og han var bange for, hvad folk ville tro og hvad de ville snakke om.

Men samme nat drømte Josef om en engel. Englen havde beroliget ham og sagt, at drengen var af Davids slægt, og at han ville blive en elsket konge. Davids slægt var Josefs familieslægt - og så kunne det vel ikke være helt tosset med det barn ...? Og han ville blive konge! Josef var lettet og glad.

Landets kejser, Augustus, havde kaldt til folketælling. Josef og Maria fulgtes ad som mand og kone til Betlehem, hvor folketællingen skulle finde sted.

Maria sad på æslet i den mørke nat og tænkte over alt det, der var sket. Josef gik og nynnede ved siden af, mens stjernerne funkede på himlen over dem. De var begge fulde af forventning over det, der skulle ske. Endnu forstod de ikke, hvad det betød at være forældre og endnu mindre, hvad det betød, at være forældre til Guds søn.

Da Josef og Maria kom frem til Betlehem, vrimlede det med mennesker overalt, selv om det var midt om natten. Maria var træt i hele kroppen og brød sig ikke om at blive puffet og skubbet i alle retninger, og slet ikke nu, hvor hun også kunne mærke, hvordan barnet begyndte at mase for at komme ud i verden. Samtidig var det svært at finde ly for natten. Den ene krovært efter den anden rystede på hovedet, når de spurgte, om der var plads. Maria blev ængstelig og var tæt på at græde. Josef var holdt op med at nynne. Natten var kold og de var begge blege af træthed og anstrengelse.

En krovært forstod, at Maria var tæt på at føde. Han viste dem hen til en lun stald, hvor Maria kunne føde sit barn. En stald, tænkte Maria – skal Guds søn virkelig finde vej ud i verden i en stald? Men Josef så mere lyst på det hele og syntes, at de varme rolige dyr tog venligt imod dem. Høet duftede af sommerens varme og raslede sagte ved dyrenes bevægelser. Josef nikkede mod en tom bås og sagde med et kærligt blik til Maria, at alt var i skønneste orden.

Marias uro lagde sig. Selv lagde hun sig ned i det velduftende hø og samlede sig om barnet, der nu trængte sig voldsomt på. Josef talte uophørligt og beroligende til hende, imens han sendte tavse bønner til Gud om, at alt måtte gå godt.

Den lille dreng kom til verden præcis som andre børn. Han kom ad den samme vej og havde præcis den samme gråd. Hans søgen efter føde, da han blev lagt til Marias bryst, var præcis den samme som andre børns, og Maria svøbte ham i klude og lagde ham i det duftende hø i en krybbe og elskede ham, præcis som andre mødre elsker deres børn. Sult, træthed og smerte svandt ved synet af denne lille dreng, og Maria vidste, at ingenting nogensinde ville komme i vejen for hendes kærlighed til ham.

Moses i sivkurven

Kong Farao stod og skuede ud over sit land. I markerne arbejdede mange israelitiske mænd, kvinder og børn i den brændende sol, for israelitterne havde i årevis levet som slaver i Ægypten.

Men nu syntes Farao, at der var ved at blive for mange af dem. Han var bange for, at de israelitiske drengebørn skulle vokse op og blive til stærke, sejlivede mænd, der ville gøre oprør. Derfor befalede Farao nu sine soldater, at alle nyfødte israelitiske drengebørn skulle slås ihjel!

Tusindvis af små drenge blev herefter taget fra deres mødre. Mødrene jamrede, råbte, græd og rasede, men lige meget hjalp det. Drengene blev uden videre smidt i Nilen, hvor krokodillerne holdt måltid til lyden af mødrenes skrig.

Men lille Moses var endnu sin mors dreng. Åh, han var en dejlig dreng! Rund og stærk og glad var han blevet af sin mors gode mælk og de mange smil, hun sendte ham. Indtil nu var det lykkedes for hende at holde drengen skjult for Faraos soldater.

Men drengens pludren og gråd blev mere og mere højlydt for hver dag, og moderen frygtede, at Faraos soldater skulle høre ham. Til sidst besluttede hun at sende ham på langfart ned ad Nilen og håbe det bedste.

Moses mor høstede nogle siv og flettede en stærk kurv. Hun tjærede den grundigt i bunden, så vandet ikke kunne trænge ind.

Så svøbte og ammede hun drengen, græd sine salte tårer og bad igen og igen Gud om at skåne hendes barn. Endelig skubbede hun kurven med Moses ud i vandet.

Den flød hurtigt ned ad floden, mens den vuggede faretruende fra side til side. Moses' søster Mirjam fulgte kurvens vej på vandet, skjult mellem sivene. Hendes hjerte sprang af og til et slag over, og åndedrættet stoppede; strømmen var ind imellem frygteligt stærk, og bedst som hun troede, at kurven var på vej ind i smult vande, så hun, hvordan krokodillerne lurede med deres onde, kolde øjne tittende frem over vandet.

Under pjank og latter var Faraos datter på vej ned til floden med et hof af tjenerinder. Det så ud, som om Gud havde hørt moderes bønner. For Faraos datter fik øje på kurven, der vippende var på vej mod krokodillerne. Hun beordrede straks en af tjenerinderne ud i floden for at standse den og stod selv helt stille med tilbageholdt åndedræt, til kurven stod sikkert på bredden.

Da Faraos datter så, hvad der lå i kurven, fik hun den dybeste medfølelse. Hun blev straks klar over, at det var et af israelitternes drengebørn, og at hun ikke ville lade dette barn dø.

Fra sit skjul så Mirjam, hvordan Faraos datter løftede drengen op og holdt ham tæt ind til sig for at lade sit hjerteslag berolige ham. Dæmpet, men bestemt, bad Faraos datter sine tjenerinder om at gå ud i byen og finde en amme til barnet. Mirjam trådte nu frem fra sit skjul i sivene og sagde, at hun vidste lige nøjagtig, hvor den amme kunne findes. Faraos datter så undersøgende på Mirjam. Hun nikkede først til Mirjam og derefter til tjenerinderne som tegn til, at de skulle følge efter pigen.

Mirjam kunne næsten ikke tro sit held. Hun åndede lettet op og smilede for sig selv, da hun satte kursen tilbage mod sin families hus. Glædesstrålende fortalte hun sin mor, at hun nu kunne være sammen med sin dreng uden konstant at være i fare.

Forventningsfuld bevægede Moses' mor sig efter Mirjam tilbage gennem sivene. Hun kunne næsten ikke vente, til hun igen skulle holde sin dreng tæt ind til sig. Og nu kunne hun høre ham! Han skreg rasende, for han var blevet sulten af den farefulde tur på Nilen. Faraos datter rakte hende straks det skrigende barn - hun vidste godt, at nu var der kun én der duede. Moses' mor lagde hurtigt det skrigende barn til brystet. Der blev ganske stille. Kun små smaskelyde lød i rummet, og et smil bredte sig på alles ansigter.

Midt i en alt for barsk tid var der alligevel nogen, der fik noget godt med sig ...

Noas ark

Gud havde længe rynket brynene over menneskene. Så meget havde de - og alligevel slogedes de hidsigt om magt og land og hvad som helst, der faldt dem ind. Det var, som om de ikke forstod, at de skulle passe på hinanden og på jorden. Gud blev træt af menneskenes dumheder. Så træt blev han, at han begyndte at tvivle på, om det nu også havde været en god idé at skabe disse væsner.

Til sidst besluttede han sig for at lade jorden og menneskene skylle over af vand. Han ville rense det hele gøre jorden ren og ny. Men hvordan kunne han sikre sig, at noget godt til at genopbygge jorden med blev tilbage?

Da var det, at Gud kom i tanke om Noa. Noa og hans slægt var gode mennesker. Derfor talte Gud nu til ham:

”Noa, du skal bygge et skib, en ark, som er 300 alen lang, 50 alen bred og 30 alen høj. Skibet skal bygges af gofer-træ, og du skal tjære det grundigt, så det holder vandet ude. Du skal tage hele din familie med dig og et par af alle verdens dyr. Sørg for rigeligt med mad og drikke, for I skal være længe undervejs”.

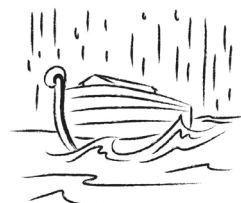
Noa var en gudfrygtig mand, og han gik straks i gang med byggeriet. Han fik sine tre unge, stærke sønner - Sem, Kam og Jafet - til at hjælpe sig. I nætter og dage byggede de. De sov kun nogle få timer i døgnet, sled sig igennem dagene under den brændende sol og gav sig knapt tid til at spise. Imens pakkede kvinderne alle deres ejendele, så de hurtigt kunne komme af sted, når Gud lod vandet stige.

Da det skete, stod skibet just færdigbygget, og både dyr og mennesker var klar til at gå ombord. Noa anede uvejrets komme og gennede på flokken. Dyrene trippede utålmodigt. De havde udspilede næsebor og spidse ører. Også de kunne mærke, at noget var undervejs og puffede med næser og snuder til de dyr, der stod foran.

Netop som arkens sidedør blev lukket, begyndte det at regne, og aldrig så snart var alle ombord, før vandet fossede ud alle vegne fra: fra himlen, fra jorden, fra bjergene. Alt var vand. Skibet blev presset opad. Og opad. Og opad.

Noa og hans familie stirrede stift frem for sig, mens de holdt hinanden i hånden. Arken knagede - ville den holde til presset fra vandet? De håbede det bedste, mens de lyttede til den voldsomme boblen, brusen og fossen omkring sig. Jorden blev oversvømmet, og alt, der havde været levende, forsvandt i dybet. Tilbage var kun Noa og de, der var hos ham i arken.

Den ene dag tog den anden. Ugerne og månederne gik. Det var, som om at tiden holdt helt op med at eksistere. Noa og hans familie levede et stilfærdigt liv. De passede dyrene og talte sammen. De fortalte historier, bad til Gud og sang. Og de syslede med forberedelser til det liv, der skulle leves, når engang de kunne gå fra borde.

Lige så pludseligt som det var begyndt, stilnede vandstrømmen af. Dyrene anede, at noget ændrede sig. De bevægede sig op på øvre dæk for at følge med i, hvad der skete.

Langsomt begyndte jorden at suge vandet til sig, og skibet gik på grund på toppen af et bjerg. Noa turde ikke åbne hverken vinduer eller lemme til at begynde med. Mange dage lå de bare der og ventede. Og ventede.

Der blev så stille. Kun arkens træ klagede sig lidt over den pludselige varme. Det gav sig og knirkede indimellem som et gammelt menneske, der får varme i sine knogler. Noa tog mod til sig. Han åbnede en luge i arken og så, at solen endelig stod på himlen.

Da sendte Noa en ravn ud. Skrigende fløj den over det øde, våde land.

Noa ventede spændt; ville raven vende tilbage eller ville den slå sig ned et sted derude?

Men endnu var landet for ødelagt til at modtage liv. Og raven blev ved at flyve frem og tilbage.

Så sendte Noa en due afsted.

Da den kom tilbage, havde den et grønt olivenblad i næbbet. Nu var der håb! Noget voksede derude.

Endnu en uge gik, før sendte Noa duen ud igen. Og nu vendte duen ikke tilbage. Det overskyllede land var begyndt at vokse til, så der igen var føde at finde.

Duften af våd jord mødte den lange række af dyr og mennesker, da de med rolige bevægelser steg ud af arken. Solen varmede og vandet dampede fra jorden. Der var meget stille. Dyr og mennesker anede, at noget helt nyt var på vej. De stod en tid og lod sig varme af solen. Og langsomt forstod de, at de skulle i gang med at leve på jorden igen.

Dyrene begyndte at flytte uroligt på sig, og snart var der en, der mjavede, snart én, der kvækkede - og pludselig gik det løs: Køerne muhede, fuglene pippede, løverne brølede, slangerne hvislede - og menneskene jubede.

Gud fortrød, at han havde ladet så meget gå til og straffet mennesket så hårdt for dets dumhed. Han lovede Noa, at han ikke ville lade det ske igen og som et tegn på sit løfte, satte han alle jordens farver i en bue på himlen.

Lydquiz svarark

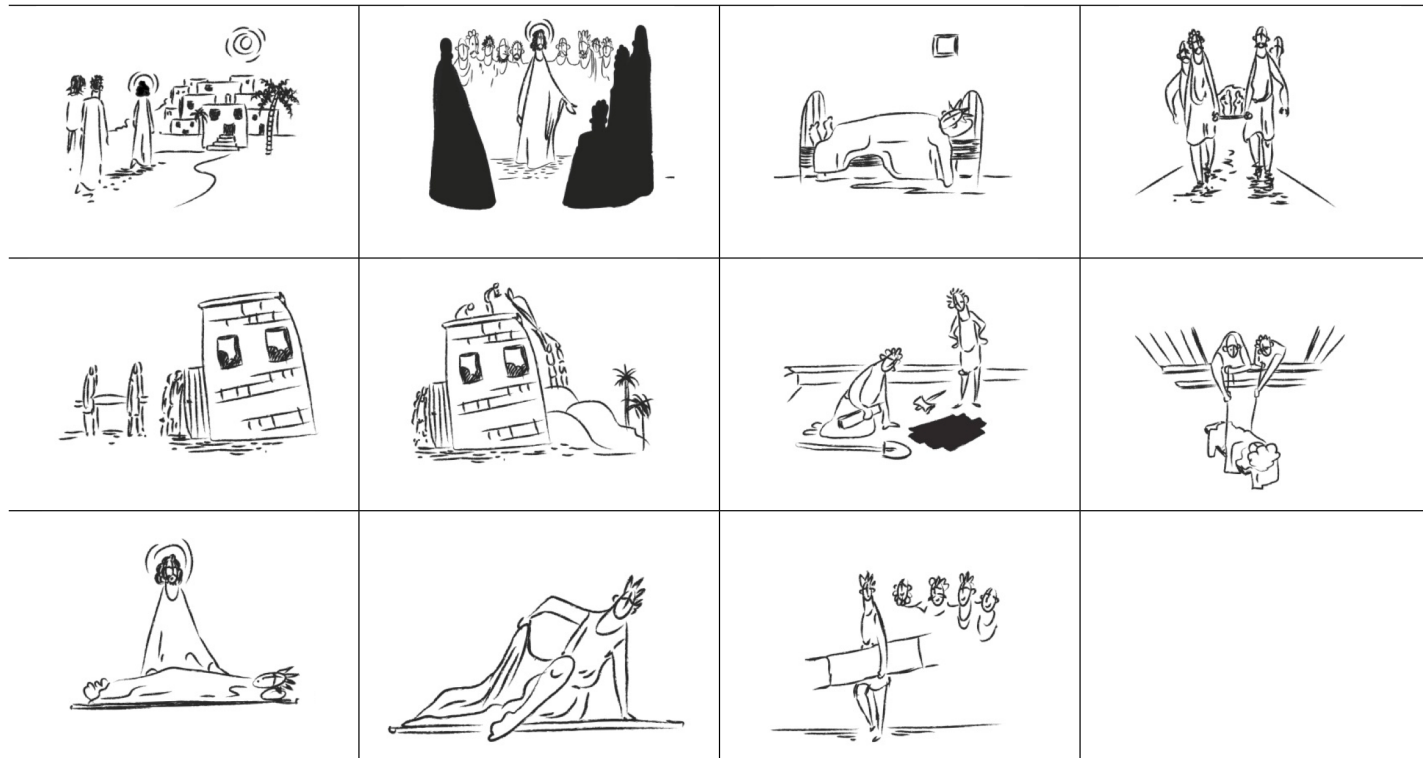
Skriv eller tegn, hvor I tror lydene kommer fra.

1	7
2	8
3	9
4	10
5	11
6	12

Storyboard klippeark

DEN LAMME I KAPERNAUM

JONAS OG HVALFISKEN

MARIAS HISTORIE

MOSES I SIVKURVEN

NOAS ARK

Quiz og byt kort

 <p>Hvad tænker Jonas, mens han løber?</p>	 <p>Hvor er Jonas henne?</p>	 <p>Hvordan har Jonas det på billedet?</p>
 <p>Hvilken musik passer til billedet?</p>	 <p>Fortæl, hvad en af dem tænker på.</p>	 <p>Hvordan har manden det?</p>
 <p>Hvad tænker Maria?</p>	 <p>Hvad betyder drømmen for Josef?</p>	 <p>Hvilken musik passer til dette billede?</p>
 <p>Hvorfor smides børnene i floden?</p>	 <p>Hvad ønsker Moses' mor?</p>	 <p>Hvordan har Moses' søster det?</p>
 <p>Hvilken musik passer til billedet?</p>	 <p>Hvilket humør er Noah i?</p>	 <p>Fortæl hvad en af dem tænker på.</p>

Lydsang

Musik Poul Balslev
Tekst Lene Bekhøi

Lyt - te ud - ad, lyt - te ind, lyt - te ef - ter må - ne - skin,
Lyt - te ind - ad, lyt - te ud, lyt - te ef - ter stjer - ne - skud

5 glem - te ly - de i et hjør - ne af din hjer - ne. i det fjer - ne.
eng - le - lyd og bjer - ges mum - len

1. Lytte udad, lytte ind
lytte efter måneskin,
glemte lyde i et hjørne af din hjerne.
Lytte indad, lytte ud,
lytte efter stjernesrud –
englelyd og bjerges mumlen i det fjerne.

2. Lytte nedad, lytte op
lytte efter træets top
trækkes hårdt igennem himlen efter vinden
Lytte opad, lytte ned
lyt´ til lyden af den fred,
der er stille, som et langsomt strøg på kinden.

(synges stille)

3. Lytte til et kontinent
uden lyd og instrument
ingen latter her på kloden kunne høres!
ord bli´r gemt et hem´ligt sted
ingen sange får vi med
ville men´sker så monstro ha´ fået ører?

4. Lytte fremad, lyt´ tilbage
lyt´ til lyden af de dage
der var fyldt med leg og venners glade stemmer
Lyt´ tilbage, lytte frem
lytte efter alle dem,
der forstår at kærligheden aldrig glemmer.

Klokkesang

Klokkesangen lærer eleverne under kirkebesøget. Men den kan sagtens bruges hjemme på skolen også.

♩ = ca. 200

Rep. ad. lib.

1. Min arm, min arm, min

2. Min al - bu', min al - bu', min

3. Min hæl og min tå, min

4. Min lil - le - fin - ger, min lil - le - fin - ger, min

♩ = ca. 200

(kanon)

1. Min arm, min arm, min arm, min arm, min

2. al - bu', min al - bu', min al - bu', min al - bu', min

3. hæl og min tå, min hæl og min tå, min

4. lil - le - fin - ger, min lil - le - fin - ger, min lil - le - fin - ger, min

LYDMASKINEN vejledning til login

Vejledning til login på Lydmaskinen

Lydmaskinen er det IT-program, som eleverne skal arbejde med deres egen lydfortælling i. Programmet er online og skal ikke downloades. Programmet kan køres fra Ipad, PC og Mac (browsere: Chrome, Firefox, Safari)

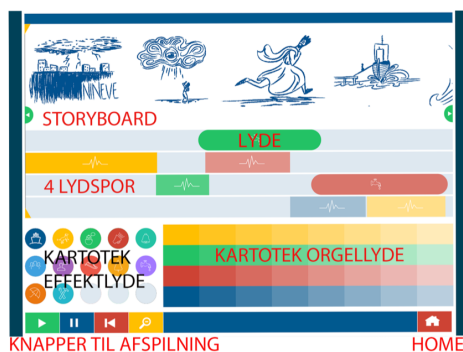
Programmet virker IKKE i browseren Internet Explorer.

På hjemmesiden www.lydspor.net ligger en lille film, der viser, hvordan man logger ind og opretter elevgrupper på Lydmaskinen. Filmen findes under "Lærere". Det anbefales at læreren ser denne film. Nedenfor kan man læse sig til, hvordan man logger ind og opretter elevgrupper på Lydmaskinen.

Lydmaskinen består af:

- Fem storyboards med tegninger til hver af de fem bibelfortællinger
- Fire lydspor hvor eleverne kan trække lyde op og sammensætte deres lydfortælling
- To kartoteker med henholdsvis effektlude og små stykker orgelmusik

I Lydmaskinen skal eleverne arbejde sammen to og to.

Howdan får lærere adgang til Lydmaskinen?

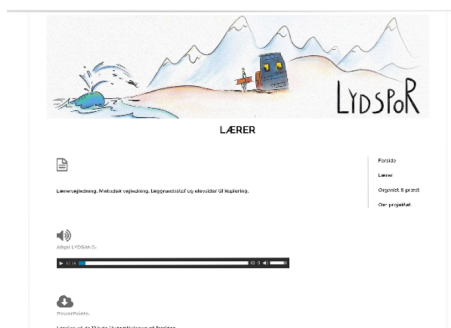
Tilmeldte lærere modtager sammen med undervisningsoplægget et brugernavn og password til Lydmaskinen. For at logge ind som lærer skal man:

- Gå ind på projektets hjemmeside: www.lydspor.net
- Fra forsiden klikker man ind på "Lærere"
- Man går ned på siden, og i fillisten finder man link til Lydmaskinen
- Klik på linket

En ny side åbner sig og læreren logger ind med brugernavn og password.

Når læreren er logget ind kan hun:

- Oprette brugernavn og passwords til eleverne
- Selv få adgang til Lydmaskinen

Howdan får elever adgang til Lydmaskinen?

Læreren skal oprette brugernavn og password til sine elever.

Eleverne skal arbejde sammen to og to.

Hver elevgruppe får således samme brugernavn og password.

Som det første skal man oprette den klasse, man skal arbejde med. Derefter skal elevgrupperne oprettes. For at oprette elevgrupper klikkes på "opret ny gruppe".

Vejledning til login

Kan man oprette flere grupper på en gang?

Man kan oprette flere grupper på en gang ved at skrive det antal grupper, man ønsker at oprette. Derefter klikkes på "udfør".

Herefter oprettes automatisk det ønskede antal grupper med hvert sit brugernavn og password.

Kan elevernes password ændres til noget nemmere?

Password kan ændres, og det er fx muligt at alle grupper i klassen får det samme password, mens brugernavnene forbliver forskellige. Læreren ændrer password ved at overskrive det password, der allerede står i det ønskede felt. Når password og beskrivelse (se nedenfor) er som ønsket for alle grupper, trykkes på "udfør".

Hvad skriver man i feltet beskrivelse?

Når grupperne er oprettet, er det muligt at tilføje en beskrivelse. Denne beskrivelse kan fx være navne på de elever, der skal arbejde sammen. Beskrivelsen er valgfri, og bruges kun til lærerens information. Beskrivelsen har ikke noget med brugernavn og password at gøre.

Få tilsendt en liste med elevernes brugernavne og passwords

Når læreren igen er ude i oversigten over de oprettede klasser kan han klikke på ikonet med en konvolut. Herved sendes en mail til den lærere, der er logget ind med en oversigt over elevernes brugernavne, passwords og beskrivelser (elevnavne). Det er altså lærerens huskeliste over gruppernes brugernavne, passwords og elevnavne.

Hvordan opretter man ekstra grupper?

Der kan til hver en tid oprettes nye grupper, når man er logget ind som lærere.

Hvad hvis man glemmer sit password?

På login siden står der "Glemmt password". Når man trykker her, kommer et felt, hvor man skal skrive sin e-mail. Hvis man er tilmeldt projektet, får man tilsendt sit password til den e-mail, man er oprettet med.

Hvor henvender man sig, hvis man oplever problemer med Lydmaskinen?

I tilfælde af, at du ikke kan oprette dine elever, eller der opstår problemer med programmet, mens eleverne arbejder i det, skal du rette henvendelse til den skoletjeneste, som har givet dig brugernavn og password. De kan enten selv hjælpe dig eller sørge for, at nogle andre tager affære.

LYDMASKINEN vejledning til arbejdet

Lydmaskinen er det IT-program, som eleverne skal arbejde med deres egen lydfortælling i. Programmet er online og skal ikke downloades. Programmet kan køres fra Ipad, PC og Mac (browsere: Chrome, Firefox, Safari)

Programmet virker IKKE i browseren Internet Explorer.

På hjemmesiden www.lydspor.net ligger en lille film, der viser hvordan Lydmaskinen fungerer. Filmen findes under "Lærere". Det anbefales at læreren ser denne film. Den kan eventuelt også vises for eleverne. Nedenfor kan man læse sig til, hvordan Lydmaskinen fungerer.

Hvordan åbner eleverne Lydmaskinen?

Eleverne skal arbejde sammen to og to. Inden arbejdet påbegyndes, har læreren oprettet elevgrupper jf. *Vejledning til login på Lydmaskinen*

- Eleverne går ind på hjemmesiden www.lydspor.net
- Fra hjemmesidens forside klikker de på linket: Lydmaskinen

Hvordan logger eleverne ind?

Der åbner sig et nyt vindue, hvor eleverne skal indtaste brugernavn og password, som læreren uddeler til dem.

Oversigtsbillede og valg af fortælling

Når eleverne er logget ind kommer de til oversigtsbilledet. Der er to niveauer i programmet:

- Oversigtsbilledet
- Siden med lydspor til hver fortælling

Fra oversigtsbilledet klikker eleverne på den af de fem bibelfortællinger, som de skal arbejde med. Man starter på en ny fortælling ved at klikke på et af historie-billederne på oversigtsbilledet.

Nu åbner selve Lydmaskinen sig med den pågældende fortællings storyboard øverst.

Vejledning til arbejdet med LYDMASKINEN

Gemte fortællinger er synlige i øverste bjælke

Hvis eleverne tidligere har arbejdet i Lydmaskinen, viser en miniature til de fortællinger, de har arbejdet i sig i den øverste bjælke. Lydmaskinen gemmer automatisk elevernes fortælling.

Hvis gruppen allerede er i gang med en historie og vil fortsætte med den, skal de klikke på fortællingens miniature øverst på oversigtsbilledet. Så kommer den gemte fortælling frem.

Hvordan opbygger man en fortælling?

Eleverne bygger deres lydfortælling op ved at trække lyde fra hhv kartoteket for effektløyd og kartoteket for orgelmusik op i lydsporene. Her kan de sammensætte deres fortælling, så den afspejler både stemninger og handling i fortællingen.

Det er vigtigt at elevernes lydfortælling både bygges op af orgelmusik og effektløyd.

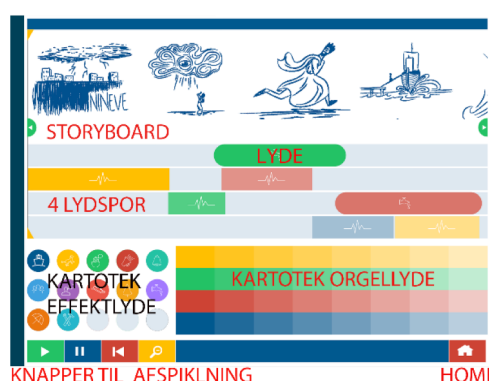
Hvordan bruger man værktøjskassen?

Når eleverne klikker på en af de lyde, der ligger i lydsporene, åbner værktøjskassen sig. I værktøjskassen kan de:

- Beskære lydene
- Fade start og slut på lyden
- Justere volumen op eller ned på de enkelte lyde

Hvis man trykker på X lukker man værktøjskassen uden at gemme ændringer.

Hvis man trykker på V accepterer man ændringer.

Hvor mange fortællinger kan eleverne lave lydspor til?

Hver gruppe har mulighed for at lave én lydfortælling pr. bibelfortælling.

Hver gang de starter på en fortælling, bliver den automatisk gemt under miniaturebilledet øverst på oversigtsbilledet. Der viser sig kun miniaturebilleder for de fortællinger, som gruppen har arbejdet med.

Hvordan kan læreren lytte til elevernes fortællinger?

Hvis læreren er logget ind og kan se oversigten over grupperne i sin klasse, jvf *Vejledning til login på Lydmaskinen*, har læreren mulighed for at klikke alle elevgruppernes lydfortælling.

Ved et klik på "Vis" ud for hver elevgruppe, kommer læreren til netop denne gruppes gemte lydfortællinger.

Gruppe	Password	Klasse	Lydfortælling
0001-0005-19	0ef7968	1.A	Vis
0001-0005-20	skov12	1.A	Vis
0001-0005-21	skov12	1.A	Vis
0001-0005-22	skov12	1.A	Vis
0001-0005-23	skov12	1.A	Vis

